

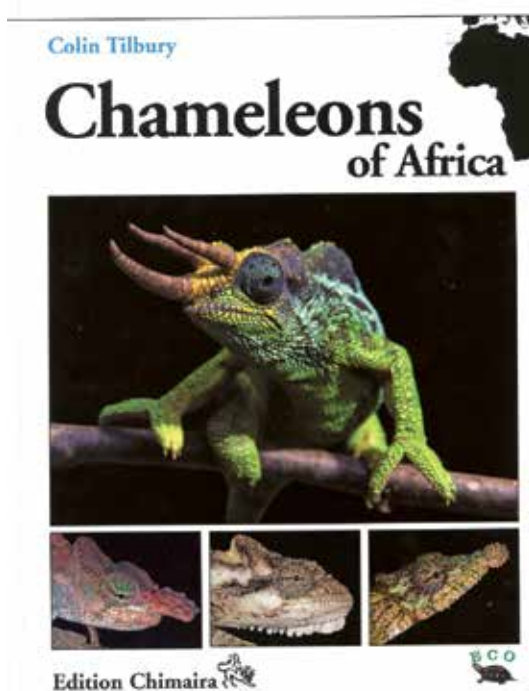
Pływają zwinnie i szybko, z dala od brzegu. Pływający perkoz wynurza swoje ciało z wody, ale zaniepokojony wystawia nad powierzchnię jedynie szyję. Albo daje nura do wody. Na łądzie ptaki te poruszają się niezdarnie, kołysząc się na boki, ponieważ ich nogi są silnie przesunięte ku tyłowi. Za to w wodzie sprawdzają się jako doskonały napęd. Każdy palec stopy pracuje osobno, otoczony jest bowiem szerokim płatkem skóry i porusza się w wodzie jak oddzielne wiosło. Dzięki takiemu rozwiązaniu i piórom

przylegającym ściśle do ciała, ptak łatwiej pokonuje opór wody.

Perkozy odlatują od sierpnia do września. Zimują w południowej i zachodniej Europie. Bez nich mazurskie jeziora opustoszeją. Jednak wbrew pozorom wcale nie będzie na nich spokoju. Pozostają przecież duże stada stałych ptasich bywalców. To one jesienią i zimą będą ozdobą jezior.

Maria Olszowska,
e-mail marjolsz@interia.pl

Colin R. Tilbury: Chameleons of Africa. An Atlas including the Chameleons of Europe, the Middle East and Asia. Wyd. II, Tom 77 serii Frankfurt Contributions to Natural History, Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 2018, ISBN 978-3-89973-115-6, s. 643, cena €128.00

Pierwsze wydanie tej wspaniałej książki ukazało się w 2010 roku, a moja jej recenzja rok później [Wszechświat 112 (1-3): 72]. Ogromny sukces, jaki odniosła, sprawił, że szybko nakład się wyczerpał, a nagromadzenie nowych informacji o kameleonach Afryki skłoniło autora do uaktualnienia lub wręcz napisania w niektórych przypadkach nowego tekstu. Powstała więc jeszcze lepsza monografia od poprzedniej, teraz w formacie A4, z pięknymi kolorowymi zdjęciami, niekiedy zajmującymi całe rozkładane strony, ale w czytaniu poręczniejszy był poprzedni mniejszy format A5. Autor na wstępie opisuje zmiany, jakie zaszły w „kameleonologii” afrykańskiej od

czasu pierwszego wydania. I tak opisano 18 nowych gatunków i jeden podgatunek, a 2 inne *Trioceros serratus* i *T. perreti* były poprzednio synonimizowane z *T. wiedersheimi*, zaś jeden seszelski gatunek poprzednio zaliczany do madagaskarskiego rodzaju *Calumma*, teraz jest w nowym rodzaju *Archaius* (*A. tigris*). Pozostaje opisanie wielu taksonów w obrębie co najmniej 8 supergatunków z rodzajów *Trioceros* i *Rhampholeon*. Układ tego wydania jest podobny do poprzedniego, z ogólną biologią kameleonów na początku. Tu polecana jest też inna bardzo ciekawa monografia pod redakcją Tolley i Herrela (2014. *The Biology of Chameleons*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London). Największą część książki Tilburiego zajmują opisy 140 kameleonów z 7 rodzajów: *Archaius* (1 gat.), *Rhampholeon* (19), *Rieppeleon* (3), *Bradypodion* (17), *Kinyongia* (23), *Nadzikambia* (2), *Chamaeleo* (14) oraz *Trioceros* (40). Podobnie jak w poprzednim wydaniu, na każdy opis składają się nazwa lokalna danego kameleona, etymologia nazwy łacińskiej, informacje o morfologii, ubarwieniu, dymorfizmie płciowym, wyglądzie hemipenisów oraz kariotypie. Zamieszczone są też uwagi o systematyce, biologii, siedlisku, zasięgu występowania. Uzupełnieniem są kolorowe mapy, klucze do oznaczania gatunków oraz czarno-białe rysunki głów poszczególnych kameleonów. Większość rysunków głów jest taka sama, jak w wydaniu poprzednim, uaktualnione są natomiast mapy i klucze, a także pojawiły się nowe zdjęcia. W sumie, wraz z czarno-białymi rycinami, było ich 802, a teraz jest 983. Książkę kończą dodatki – akronimy muzeów i kolekcji użyte w tekście, lista kameleonów w poszczególnych państwach, zestaw wszystkich nazw łacińskich kameleonów, w tym obecnie obowiązujących oraz ich synonimy, spis afrykańskich nazw etnicznych kameleonów w poszczególnych krajach, słownik terminów technicznych użytych w tekście oraz bibliografia.

W recenzji I wydania podkreśliłem, że jest to najpełniejsza monografia o kameleonach afrykańskich

i taką nadal pozostanie. Niestety wszyscy zainteresowani, którzy kupili I wydanie za 98 €, teraz będą musieli wydać znacznie więcej na II wydanie, ale z powodu ogromnego postępu wiedzy tak jest z większością książek przyrodniczych. Pozostaje jeszcze

napisanie podobnej monografii o kameleonach Madagaskaru (tu jest kolejnych prawie 100 endemicznych gatunków).

Piotr Sura

Axel Hernandez: Crocodile Newts – The Primitive Salamandridae of Asia (Genera *Echinotriton* and *Tylototriton*). Edition Chimaira, Frankfurt am Main, 2016, ISBN 978-3-89973-521-5, s. 415, cena €59.80

Axel Hernandez

Crocodile Newts

The genera *Echinotriton* and *Tylototriton*

Edition Chimaira

W rodzinie Salamandridae wyróżniono obecnie 22 rodzaje i ok. 120 gatunków. Tradycyjnie można ją podzielić na „salamandry właściwe” (*Salamandra*, *Chioglossa*, *Lyciasalamandra*, *Mertensiella* – podrodzina Salamandrinae) oraz traszki (wszystkie pozostałe rodzaje – podrodzina Pleurodelinae). Rodzaj *Salamandrina* jest rodzajem siostrzanym do wszystkich pozostałych i obecnie umieszczany jest w osobnej podrodzinie Salamandrininae. Wśród traszek z kolei wyróżnia się ewolucyjnie prymitywne (południowo-azjatyckie *Echinotriton* i *Tylototriton* oraz rodzaj *Pleurodeles* z Półwyspu Iberyjskiego i zachodniej Afryki Północnej, razem tworzące szczepek Pleurodelini), zaś reszta rodzajów traktowana jest jako ewolucyjnie nowe.

W 2016 r. Chimaira wydała świetną monografię rodzaju *Salamandra* (recenzja Chrońmy Przyrodę Ojczystą 74 (3): 235–237, 2018) i równoległe z nią ukazała się kolejna, poświęcona właśnie tym azjatyckim prymitywnym traszkom, określanym jako traszki krokodylowe, albo krokodylotraszki. Szczególnie gatunki z rodzaju *Tylototriton* z powodu ich atrakcyjne-

go wyglądu stwarzają ogromne zainteresowanie hodowców, co wraz z niszczeniem ich siedlisk, a także używaniem w tradycyjnej medycynie chińskiej oraz odkrytym u nich niedawno pasożytniczym grzybem *Batrachochytrium salamandrivorans* spowodowało, że może grozić im wyginięcie. Z drugiej strony intensywne badania doprowadziły po 2010 r. do opisanego aż 17 nowych gatunków (w tym *Tylototriton anhuiensis* i *Tylototriton ngarsuensis* już po ukazaniu się książki). Rozpoczyna ją przedmowa autorstwa prof. Liang Fei z Chengu Institute of Biology, a po niej jest długa lista podziękowań osobom, które pomagały autorowi, zwłaszcza w badaniach terenowych (niektóre przedstawione są na kolorowych zdjęciach). W dalszej części autor zamieścił swoje notatki terenowe z południowej Azji opisujące, jak w czasie swoich podróży badał nową populację *T. panhai* w 2014 r. Kolejny rozdział to wprowadzenie poświęcone ich pozycji systematycznej w rzędzie Caudata oraz zagrożeniom dla ich egzystencji. Dalej omówiono hodowlę przedstawicieli obu rodzajów i rozmnażanie w niewoli (20 stron, z czego większość zajęta jest przez zdjęcia), ale więcej informacji na ten temat można znaleźć przy opisach poszczególnych gatunków, które stanowią główną część książki (s. 63–391). Opisane są tu wszystkie gatunki – 3 z rodzaju *Echinotriton* i 23 z *Tylototriton* grupowanych w 3 podrodzajach (*Tylototriton*, *Liangshantriton* i *Yaotriton*). Każdy opis zawiera diagnozę i taksonomię, a w niej etymologię epitetu gatunkowego, a także ewentualne niejasności taksonomiczne i możliwość istnienia gatunków kryptycznych, poza tym występowanie w Nepalu, Buthanie, Indiach, Birmie, Chinach, Tajlandii, Wietnamie, Laosie oraz na japońskiej Okinawie, ilustrowane kolorową mapą, opis siedliska, zachowanie i ekologię, rozród, wspomnianą hodowlę, status, zagrożenia i ochronę. Współautorami tekstu o *T. verrucosus* są Mian Chou z Chin i Shruti Sengupta z Indii. Całość ilustrowana jest ponad 600 kolorowymi zdjęciami. Są też zdjęcia jaj i larw. Axel Hernandez jest francuskim herpetologiem związanym z Uniwersytecie Pasquale Paoli na Korsyce i parkiem zoologicznym Thoiry w Paryżu. Prowadził intensywne badania w południowo-wschodniej Azji, głównie w Chinach, gdzie występuje większość gatunków. Jest autorem szeregu publikacji, w tym książki w języku francuskim o rodzaju *Echinotriton*. Na pewno